

Eduskuntaa
Ulkoasiainvaliokunta

Viite **UTP 6/2010 vp**

Asia
Asekauppasopimusneuvottelut (ATT); Eduskunnalle tiedottaminen

Ohessa toimitetaan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle perustuslain 97§:n nojalla ulkoasiainministeriön muistio kesällä 2010 alkavista asekauppasopimusneuvotteluista.

Pienasesuurlähettiläs
Pekka Ojanen

Poliittinen osasto
Asevalvonnan yksikkö

UTP 6/2010 vp

Asekauppasopimus (ATT); neuvottelut käynnistyvät

Kansainvälistä asekauppasopimusta koskevat neuvottelut alkavat heinäkuussa 2010. Tavoitteena on säädellä asekauppaa yhteisin pelisäännöin ja sitä kautta myös ehkäistä aseiden kulkeutumista laittomille markkinoille. Suomen tarkoituksena on osallistua aktiivisesti neuvotteluihin sopimuksesta, joka on asevalvontapolitiikkamme kärkihankkeita.

Kansainvälistä asekauppasopimusta (Arms Trade Treaty, ATT) koskeva hanke on ollut YK:n asialistalla vuodesta 2006 lähtien. Suomi on yksi hankkeen alkuperäisistä tukijoista ja Suomella on ollut ja on edelleen näkyvä rooli prosessin edistäjänä ja puolestapuhujana. Suomi esitti yhdessä seitsemän maan kanssa päätöslauselmaluonnoksen sopimusneuvottelujen aloittamisesta. Olemme osallistuneet aktiivisesti sopimuksen valmisteluun liittyvään EU:n kolmasmaatoimintaan. ATT on ollut yksi EU:n prioriteeteista YK:ssa jo muutaman vuoden ajan.

Kansainvälinen asekauppasopimusta koskeva hanke pyrkii luomaan sitovat globaalit normit kansainväliselle tavanomaisten aseiden kaupalle. Tavoitteena on mm. ehkäistä aseiden kulkeutuminen alueille, joilla ne voivat lisätä epävakautta, hidastaa taloudellista ja sosiaalista kehitystä tai joilla niitä voitaisiin käyttää ihmisoikeuksien tai kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vastaisiin toimiin. Vaikka ATT -sopimuksen tarkoituksena on ensisijaisesti säädellä laillisesta asekauppaa, toivotaan sopimuksen myös osaltaan ehkäisevän aseiden kulkeutumista laittomille markkinoille.

Suomi katsoo yhtenä ATT -sopimushankkeen alkuperäisistä tukijoista yhä laajentuvien kansainvälisten asemarkkinoiden edellyttävän kansallisten ja alueellisten valvontajärjestelmien täydentämistä kattavin kansainvälisin säännöin. Tämä turvaisi säädellymmän kansainvälisen asekaupan. Uudella asekauppasopimuksella voitaisiin myös estää kilpailua kaupan ehdoilla, millä helpotettaisiin myös markkinoilla toimivien yritysten toimintaa ja taattaisiin niille tasapuolisemmat neuvotteluasemat.

Suomi on omalta osaltaan jo sitoutunut yhdessä muiden EU-maiden kanssa pitkälle meneviin, yhteisiin asekauppasäännöksiin. EU:lla on vuodesta 1998 ollut yhteinen asekauppaa säätelevä käytäntösäännöstö, joka hyväksyttiin sitovaksi EU:n yhteiseksi kannaksi joulukuussa 2008. Yhteinen kanta sisältää EU - maiden puolustustarvikkeiden vientiä koskevat luvituskriteerit. Asevientipäätökset pysyvät kansallisessa päätösvallassa, mutta niitä koskee laaja EU - maiden asevientiin liittyvä tietojenvaihto. Suomi on mukana myös ns. Wassenaar-järjestelyssä. Sen tarkoituksena on taata kansallisen tason päätöksin, että asesiirrot eivät myötävaikuta sellaisen sotilaallisen kapasiteetin kehittymiseen, joka heikentäisi alueellista turvallisuutta ja vakautta. Sekä EU:n yhteinen sotilastarvikeluettelo että Wassenaar-järjestelyyn liittyvä tarvikelista valvonnan alaisista aseista ovat lähes identtisiä.

ATT-hankkeessa kyse ei ole aseriisuntasopimuksesta. Lähtökohtana on kunkin maan YK:n peruskirjan 51 artiklaan perustuva oikeus itsepuolustukseen ja siihen kuuluva oikeus aseistautua. Sopimuksella ei ole tarkoitus myöskään puuttua maiden sisäiseen asekauppaan tai esim. kysymykseen aseenkantoluvusta.

ATT-hanke nauttii vahvaa kannatusta alueilla, jotka ovat ensisijaisesti kärsineet säätelemättömästä asekaupasta: Saharan eteläpuoleinen Afrikka ja latinalainen Amerikka. Hankkeella on laajaa kannatusta myös Aasiassa. Yhdysvallat muutti kantansa sopimukseen nähden uuden administraation ensimmäisen vuoden aikana ja kuuluu nyt sopimusta aktiivisesti ajavien maiden joukkoon. Lukumääräisesti hankkeella on erittäin laaja kannatus. Neuvottelujen käynnistämistä koskeva päätöslauselma hyväksyttiin YK:n yleiskokouksen 1. komiteassa syksyllä 2009 huomattavalla äänitenemmistöllä. Äänestysluvut olivat seuraavat: 151 puolesta, 1 vastaan (Zimbabwe) ja 20 pidättyi. Pidättyjien joukkoon kuuluivat mm. Venäjä, Kiinan, Intia, Pakistan ja Egypti.

Hankkeen tukijat katsovat, että ATT:n lailliseen asekauppaan tuoma säätely vaikeuttaisi myös laitonta asekauppaa edistäen samalla rauhaa, alueellista vakautta, turvallisuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja kestävästä kehitystä.

ATT -sopimusta koskeva hanke on edennyt YK:n piirissä eräiden valtioiden kielteisestä tai varauksellisesta suhtautumisesta huolimatta. YK:n yleiskokouksen 1. komitea hyväksyi vuonna 2006 päätöslauselman, jonka pohjalta YK:n jäsenvaltiot toimittivat sopimushanketta koskevat kantansa pääsihteerille. Pääsihteeri nimitti päätöslauselman hyväksymisen jälkeen asiantuntijaryhmän käsittelemään sopimuksen sisältöön liittyviä kysymyksiä. Suomi oli yhtenä vuoden 2006 päätöslauselman alkuperäisestä suosittajamaasta edustettuna mainitussa 28 maan edustajista koostuvassa ryhmässä. Vuosina 2008 - 2009 kysymystä käsiteltiin kaikilla jäsenmaille avoimessa työryhmässä.

YK:n yleiskokouksen joulukuussa 2009 hyväksymä päätöslauselma käynnisti YK:n asekauppasopimuksen konkreettisen valmisteluprosessin. Samalla muutettiin kysymystä aiemmin selvittäneen työryhmän toimeksiantoa. Työryhmästä tehtiin asekauppasopimuksen kaikille YK:n jäsenvaltioille avoin valmistelukomitea. Valmistelukomitean ensimmäinen istunto on heinäkuussa 2010. Tavoitteena on järjestää asekauppasopimuksen hyväksymistä koskeva YK:n konferenssi vuonna 2012.

Sopimusneuvottelujen kansallista valmistelua varten on perustettu työryhmä, jossa ovat mukana ao. viranomaistahot. Asiasta on informoitu teollisuutta, ja tätä yhteydenpitoa on tarkoitus jatkaa. Myös kansalaisjärjestökenttää pidetään ajan tasalla.